ולא האשה א[א]בכתובתה ב[ב]ולא הבנות במזונותיהן [ג]ולא (את) [ד]היבם וכולם אין נוטלין בשבח ולא בראוי בבמוחזק: **גמ׳** מ״ט [ה]אמר קרא [א]ולו משפט הבכורה משפט הבכורה לאיש ואין משפט הבכורה לאשה ואינו נוטל בשבח דכתיב [א]בכל אשר ימצא לו ולא בראוי בבמוחזק דכתיב בכל אשר ימצא לו ולא האשה בכתובתה אינו והאמר שמואל [ב]בעל חוב גובה את השבח א״ר אבא [ז]מקולי כתובה שנו כאן: ולא הבנות במזונותיהן: מ״ט תנאי כתובה כתובה דמי: ולא (את) היבם: מ״ט בכור קרייה רחמנא אמר אביי ל״ש אלא בשבח ששבחו נכסים בין מיתה ליבום אבל [ו] דבין יבום לחלוקה שקיל מ״ט [ב]יקום על שם אחיו המת אמר רחמנא והרי קם רבא אמר אפי׳ [ב] דבין יבום לחלוקה נמי לא שקיל מ״ט בכבור מה בכור אין לו קודם חלוקה אף יבם נמי אין לו קודם חלוקה: וכולם אין נוטלין בשבח:

לאיתויי

ולא האשה בכתובתה. לפ״ז בשבח שהשביחו אם לישם שוין הנכסים בשעת מיתת בעלה כדי שיעור כתובה ואפ״ה השביחו תינה נוטלת אלא כמה שהיו שוין ולא ברואי כבמוחזק: **ולא הבנות.** שהיה מקבל עליו לזון אם כתה שהיה לה מאיש אחר ממש שניס תינה ניזונת לאחר מיתתו אלא לפי מה שהנכסים שוין לפ״ז בשבח ולפ״ז ברואי: **ולא היבם.** שנוטל פי שניס הנכסים בשעת מיתת בעלה כדי שיעור כתובה ואפ״ה השביחו תינה נוטלת אלא לפי מה שהנכסים שוין לפ״ז בשבח ולפ״ז ברואי: **וכולן אין נוטלים כו׳.** מפרש בגמ׳ למאי נקיטו ליה: **גמ׳ כי הוא ראשית אונו וליו משפט הבכורה.** משמע לתלידיה קאי לומר שנכסיו משפט הבכורה ולפ״ז שנכסי אמתו: **לו.** לפ״ז בשעת מיתה: **בעל חוב.** שהלוה לאחיהו מעות ומכר ליה הנכסים והשביחום לקוחות טורף בעל חוב הגוף והשבח והן אמת נמי בעלת חוב היא: **מקולי כתובה.** זה אמר מקולי כתובה: **בכור קרייה רחמנא.** והיה שכור שאר תלד ומוקמינן ביבמות (דף כד.) לניסה מייבי וקאמר לאמנת למקוה[ו] ג] לניסה בגדול: **יקום על שם אחיו.** והייט לנחלה כלאמר ביבמות (שם:) שכול קרוי׳ לאמנת ולינו שכור ללא יעלו בראוי ובשבח בין מיתת לניסה ליבום: **והרי קם.** משמע שאפ״ה אמת אחיו [ו]כמו פי שניס בנכסים בראוי וכי אמתה בראוי [ד] אמתה ונוטל פי שניס אף בשבח:

קרקע בין גבו מעות למוה לפ שניס בשבח: סוי כלפרישים ובללו הלי מתני׳ להסוחב (שם דף פד.) שהוכחתי ממנה למוה מוחזק [ט] לגבי כתובה גובה אמת כמובאה ממוה יתומים בזמה״ז לפי׳ גבו מעות מכח תקנת הגאונים לכיון דעשו מטלטלי כמקרקעי ה״ל מטלטלי שגבו יתומים במוד אחיהם משועבדים לבעל מוכו לחביהם [י] (תשובין) משועבדים מה״ט כלילו לחביהם גבמי מחייס ולכבי ליכא למימר דליהוי רלוי לענין כתובה כמו לאחר דגבי בעל לחייהי ליה ונקט שניס בכור שניהו לפי שניס במוה לפ״ז בשבח שקיל במוה להא ולהי לפ שקיל כלפרישים שלא בשבח לפי׳ ממוה הבעל כשגבו היתומים מעות מדר׳ נתן [יא] ול״ל לגמרי עשו הגאונים כמקרקעי ועוד שלר״ת שמוכר שתקנת הגאונים לחורייתא לניסה תרי מוכרי כלל ועפ״ש שלמרתי כי גם בלא [יב] מלוה דיתמי מכח תקנת הגאונים אין להוכיח כ״כ שיהו מטלטלי שגבו יתומים בחוב לחביהם כמלן דגבי בעל לחייהי ליה ונקט שניס בכור פסקא דמלוה לשגבי בעל לחייהי ליה ונקט גבי בכור פסקא דמלוה משום דלגבי בכור נקט גבי בכור פסקא דמלוה משום דלגבי פלוגי בה למוקמי למטלטלי דהוי כחיני שבשניס בגמ׳ ונקט בכור ומה ליכא לשקשויי למאי לן מני להו בהדי הדדי [יג] ומה אין לומר בעל לחייהו נוטל ברואי כבמוחזק ואין נוטלין במוה משום לגבי בכור מתנה שנימה היא כלמן בכח לחין נוטל ברואי כבמוחזק ואין נוטלין במוה משום לגבי בכור מתנה שנימה היא כלמן בכח לחין נוטל ברואי לפ שבשה לפ שתנה ולפ״ז בריימה שלא מימרת היא בפ׳ יש נוחלין (שם דף קיג.) לפ״ל שבשו ג״כ יגאי[יד] ומעו בה מתמיה לר׳ יהושע מנין לבעל שחיו נוטל ברואי כבמוחזק שנאמר [טו] הוליד את יאיר וגו׳: **והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח מקולי כתובה שנו כאן.** ביתומים חייבי הכא לומיה לבעל במזונותיהן לתמוך שבשה והבעות אין גובין מנכסים משועבדים [טז] כלמן בפ׳ הנזקין (דף קפ.) ובקונטרס פירש מזון הבעות כגון שגם אמה ופסק לזון בתה ולפירושו אין לחייהו [יה] למאי חייבי שפיר בשבח לקוחות ואין לזון בעות מתמע כן [יט] דמה לייה בעות יותר מבן בבן לס פסק עם אמתו כי ההיא דקתני גבי ממתה גובין מן המחוברין והמקבל עליו לזון בת אמתו וכן אמתו ולפ שהוא [יז] שמוכלת ליה נמי למיקנט בעות לזון רבים אלא לפי שבשה במזונותיהם ולא בת אמתו בשעת מיתה ולפ״ז בחייהן [יח] בתנאי כ״ד (כתובות דף נב:) לא כתב לה בנן ונוקבן דיהויתן לי׳ מינאי כו׳ חייב מפני שהוא תנאי ב״ד ועוד [א] דפריך בתנאי כ״ד לדתנן בפ׳ נערה שנתפתתה (כתובות דף נב:) ובתנאי ב״ד) [טו](כתובות דף נב:) ובתה הניזונית בפסק אפסק עם אמתו לזון בת אמתו ממש שניס לפ מקרי תנאי ב״ד ועוד [א] דפריך לחייבו ניזונית מכח שהיא בתה לחפי׳ בת אחרים היתה ניזונית אם פסק עליה עם אמתו שהיא כב״ח אלא אפ״ה בשבח ממעט בין גבי ממשעבדי כלמן בגיטין בהגיזקין (דף מח:) ובכתובות פ׳ הנושא (דף קפ:) ול״ל הא דקאמרי הכא לחיין גובות חייבי והכא לפ גבי ממשעבדי כלמן בגיטין בהגיזקין (דף מח:) ובכתובות פ׳ הנושא (דף קפ:) ול״ל הא דקאמרי הכא לחיין גובות שבשה כי אם קרן היינו מימתי ולפ מלקוחות ודומיה דהכא חייבי בכתובה אלא גביה משום דמקולי כתובה שנו כאן כלאמר בטעמא משום לפ שבשה ג״ם גובה שבשה [ב] כלאמר שמואל ואפי׳ מימתי כלפרישים דביתמי עסקינן ואע״ג דאמר בפרק קמא דב״מ (דף טו.) דבעל חוב גובה שבשה מלקוחות שכך כתב לו מוכר לעוקה מנת לזקוס ולפי ולימרוך זבוק לנין לנין עמליהן ושבחיהן אבל המקבל מתנה אלא לפ שבשה לפ גבי כיון לחין לו על מי לחזור מהאי טעמא גופיה [ג] אלא גבי מימתי [טו] לחין להם על מי לחזור יש לחלק בין יורש למקבל מתנה דיורש כרעיה לחבוה הוי ויש לו ב״ח לגבות את השבח ממנו כמו מחביו ומשום נעילת דלת [ג] צריך לתקן שיגבה מהן את השבח יותר ממתנה אלא שייך [יא] נלפ והא דאמרינן בפרק המקבל (ב״מ דף קי.) יתומים לומרים לנו השבחנו ובעל חוב לומר שבשה אלא לפ שבשה בעל חוב היא: מקולי כתובה שנו כאן. דיוחר מהאיתים רוצה לגבות אלא שבועה הקילו רוצה לגבות לחיתא לה כלל הכי כלרים לקוס טב למיחב טן דו מלמיחב לרמלו...

(רשב״ם ב״ב קלב:)

רבינו גרשום

ולא האשה בכתובתה. אינה גובה כתובה מן השבח שהשביחו נכסים לאחר מיתת בעלה: ולא הבנות במזונותיהן ולא היבם: ולו משפט הבכורה. לאיש שהאיש חייב להורישׁ לבכורו פי שנים מנכסיו ולא האשה: בעל חוב היא: מקולי כתובה שנו. הואיל והקילו על כתובה שאינה גובה מבינונית כבעל חוב אלא מזיבורית וכן שאינה נגבית בלא שבועה הקילו נמי עליה שאינה גובה את השבח כבעל חוב: תנאי כתובה. כדתנן לא כתב לה בנן ונוקבן כו׳: בכור קריה רחמנא. כדדרשינן והיה הבכור מיכן שמצוה בגדול ליבם אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת: [ט]ובכור אינו נוטל את השבח. אבל שבח ששבחו בין יבום לחלוקה שקיל: מ״ט יקום על שם אחיו אמר רחמנא והרי קם וזכי קאמר יקום. כלומר מי שעתיד לקום ליבם ועדיין לא קם יש לו דין בכור דלא שקיל משבח אלא כפשוט: והרי קם. אבל מאחר שקם דייבם נסתלק ממנו דין בכור וקאי במקום אחיו שמת ושקיל פי שנים בשבח דבין יבום לחלוקה שקיל חלק של עצמו וחלק של מת. ולא משום דין בכור. דבכור אין לו שבח כלל: ורבא אמר אפי׳ וכו׳:

ט) נלקה לע״ל ג״ם דבכור פיגו וכו׳.

מסכת עוקצים

פרק ג׳ משנה ח׳

דָּגִים, מֵאֵימָתַי מְקַבְּלִין טֻמְאָה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, מִשֶּׁיִּצּוֹדוּ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, מִשֶּׁיָּמוּתוּ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אִם יְכוֹלִין לְחְיוֹת. יְחִזּר שֶׁל תְּאֵנָה שֶׁנִּפְשְׁשָׁה וּמְעֹרָה בַּקְּלָפָּה, רַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אִם יָכוֹל לְחְיוֹת. תְּבוּאָה שֶׁנֶּעֱקְרָה וּמְעֹרָה אֲפִלּוּ בְשֹׁרֶשׁ קָטָן, מְטֻהֶרֶת:

עין משפט נר מצוה

קד א מיי׳ פט״ז מהל׳ מאכ״א סל״ב טוש״ע יה״ע סי׳ ק סעיף ב: קה ב מיי׳ שם פוש״ע שם סי׳ קיב סעיף ו:

קן ג מיי׳ פ״ג מהלכות נחלות הלכה ז:

פניני רש״י

מקולי כתובה שנו כאן. ...דיוחר מהאיתים רוצה לגבות אלא שבועה הקילו רוצה לגבות לחיתא לה כלל הכי כלרים לקוס טב למיחב טן דו מלמיחב לרמלו...

(רשב״ם ב״ב קלב:)

רבינו גרשום

ולא האשה בכתובתה. אינה גובה כתובה מן השבח שהשביחו נכסים לאחר מיתת בעלה: ולא הבנות במזונותיהן ולא היבם: ולו משפט הבכורה. לאיש שהאיש חייב להורישׁ לבכורו פי שנים מנכסיו ולא האשה: בעל חוב היא: מקולי כתובה שנו. הואיל והקילו על כתובה שאינה גובה מבינונית כבעל חוב אלא מזיבורית וכן שאינה נגבית בלא שבועה הקילו נמי עליה שאינה גובה את השבח כבעל חוב: תנאי כתובה. כדתנן לא כתב לה בנן ונוקבן כו׳: בכור קריה רחמנא. כדדרשינן והיה הבכור מיכן שמצוה בגדול ליבם אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת: [ט]ובכור אינו נוטל את השבח. אבל שבח ששבחו בין יבום לחלוקה שקיל: מ״ט יקום על שם אחיו אמר רחמנא והרי קם וזכי קאמר יקום. כלומר מי שעתיד לקום ליבם ועדיין לא קם יש לו דין בכור דלא שקיל משבח אלא כפשוט: והרי קם. אבל מאחר שקם דייבם נסתלק ממנו דין בכור וקאי במקום אחיו שמת ושקיל פי שנים בשבח דבין יבום לחלוקה שקיל חלק של עצמו וחלק של מת. ולא משום דין בכור. דבכור אין לו שבח כלל: ורבא אמר אפי׳ וכו׳:

ט) נלקה לע״ל ג״ם דבכור פיגו וכו׳.

מסורת הש״ס

גמ׳ ו)[כ״ב קמד:] **ב)**[סם קיח:] **ג)**ב״מ יד: טו. קי: [ב״ק לה:] **ד)**[ב״ב קלב: כתובות קי:] **רש״י ה)**ב״ק ו) ב״מ דמלוה בגדול ניחם **ז)**ל״ל קמו ב״ק **תוס׳ ח)**מסכתב ב״ק **ט)**ב״ק **י)**יומר ממה ב״ק **יא)**ב״ק הסם ובמל ומלה וכו׳ ב״ק **יב)**ב״ק **יג)**ב״ק ומקיט נמי שמצמה כו׳ כלל ומע״ם שלמרתי שגובה מלוה דיתמי מכח תקנת הגאונים **יד)**ב״ל בעל כו׳ מיד וכ״ש **טו)**בא לשבח ונראה דכמו שאין הבעל כו׳ נוטל בחלה אשתו אפי׳: **יז)**לרבנן דרבי אי דהוה: **יח)**נוחלין דלא צריך התם לאוקמה בגרושה משום: **יט)** יש פסוקים דילפי מהדדי: **כ)** שאם היו בידה בחיים: **כא)**דשבק רב פפא בית נוחלין כו׳ נקט פסקא דמלוה גבי בכור: **כב)** הדדי דאין הבעל: **כג)** שנאמר ושגוב הולי׳: **כד)** משועבדים כדתנן בהנזקין דמה שפי׳ בקונטרס הבנות במזונותיהן היינו בנרשא אשה ופוסק עמה לזון את בתה ה׳ שנים שיש לה מאיש אחר והיא גובה אף מן הלקוחות כדתנן בפ׳: **כה)** ראיה דמיירי שפיר: **כו)** כן דלמה ליה למינקט בנות יותר כו׳ בבן שייך אם פסק עם כו׳ המחוררין וכו׳ והמקבל עליו: **כז)** כתובה ככתובה ובתה: **כח)** במזון הבנות שהוא: **כט)** מיתמי כיון דאין להם על מי לחזור משמע יש: **ל)** דלת שייך לתקן: **לא)** שייך מידי לאב: **לב)** התם ראיה דאי אייתו כו׳ דאינהו אשבחו בדמי: **לג)** באפותיקי איירי דפריך עליה התם מי: **לד)** אפותיקי פי׳ הא דאין ב״ח: **לה)** דגביא וכיורד ברשות משאר שדות: **לו)** פי׳ שם עלה: **לז)** דשמואל אדשמואל הא: **לח)** הך דיתומים:

שיטה מקובצת

ג) אבל בין אות ד׳ נמחק: **ב)** אפי׳ בין אות ד׳ נמחק: **ג)** בגדול ליבם ס״ד ומה״ד בכור קריי׳ רחמנא ודינו כו׳ בין מיתה ליבום ס״ד ומה״ד יקום על כו׳ ביבמות ס״ד: **ד)** ברשותו נמי אשבוחי **ה)** תי׳ אפי׳ נמחק: **ו)** לידם ולהכי: **ז)** בזה ביד יותר ממה: **ח)** זכה ולפי שאין להיתומים ביד רפה בהם כח: **ט)** מוחזקת היא לגבי: **י)** יתומים משועבדים כאילו גבאן אביהם מחיים (הם) (וא״כ) הכי נמי מטלטלי שיגבו היתומים חשובים משועבדים מהאי טעמא כאילו גבאום אביהם מחיים: **יא)** ד״ל דלגמרי: **יב)** בלא מה שפי׳ דמטלטלי דמלוה דיתמי משתעבדי טפי משאר מטלטלי דיתמי מכח פלוגתא דר״ת ור״ע בלאו הכי משתעבדי מכח תקנת הגאונים חזרני לומר דמתקנות הגאונים אין: **יג)** אך מ״מ יש: **יד)** בעליהן. לשון רבי: **טו)** חשיב הכא בעל: **טז)** בא לשבח ונראה דכמו שאין הבעל כו׳ נוטל במלוה אשתו אפי׳: **יז)** לרבנן דרבי אי דהוה: **יח)** נוחלין דלא צריך התם לאוקמה בגרושה משום: **יט)** יש פסוקים דילפי מהדדי: **כ)** שאם היו בידה בחיים: **כא)** דשבק רב פפא בית נוחלין כו׳ נקט פסקא דמלוה גבי בכור: **כב)** הדדי דאין הבעל: **כג)** שנאמר ושגוב הולי׳: **כד)** משועבדים כדתנן בהנזקין דמה שפי׳ בקונטרס הבנות במזונותיהן היינו בנרשא אשה ופוסק עמה לזון את בתה ה׳ שנים שיש לה מאיש אחר והיא גובה אף מן הלקוחות כדתנן בפ׳: **כה)** ראיה דמיירי שפיר: **כו)** כן דלמה ליה למינקט בנות יותר כו׳ בבן שייך אם פסק עם כו׳ המחוררין וכו׳ והמקבל עליו: **כז)** כתובה ככתובה ובתה: **כח)** במזון הבנות שהוא: **כט)** מיתמי כיון דאין להם על מי לחזור משמע יש: **ל)** דלת שייך לתקן: **לא)** שייך מידי לאב: **לב)** התם ראיה דאי אייתו כו׳ דאינהו אשבחו בדמי: **לג)** באפותיקי איירי דפריך עליה התם מי: **לד)** אפותיקי פי׳ הא דאין ב״ח: **לה)** דגביא וכיורד ברשות משאר שדות: **לו)** פי׳ שם עלה: **לז)** דשמואל אדשמואל הא: **לח)** הך דיתומים:

עין משפט
נר מצוה

קז א מיי׳ פי״ט מהל׳ שמטה ויובל הל׳ כ עי׳ כ״מ:
קח ב מיי׳ שם הל׳ כה:
קט ד מיי׳ שם הל׳ כ:
קי ד מיי׳ שם הל׳ יט:
קיא ה ו מיי׳ שם הל׳ כ:
קיב ז מיי׳ שם הל׳ כה:
קיג ח מיי׳ פכ״ד מהל׳ מכירה הל״ז טוש״ע מ״מ סי׳ רין סעיף ז וטוש״ע י״ד סי׳ שסו סעיף ג:

פניני רש״י

שאין חוזרין ביובל. לבעליהן שהיו מוחזרין מלא ממכר:
(רשב״ם ב״ב קנט.)
הבכורה. מלק כטוהם הכהול...
(רשב״ם ב״ב קנט.)
האחין שחלקו לקוחות הן. ולפ שממירין היובל לכל אחד מלק ירושתו וירוחה מיהם מוחזק ביובל מלא שמא מלק הבא לזה לא היה שלו והרי התלויפו מלקיפה והוו להו לקוחות...
(פיסה לו: ד״ה לקוחות)

רבינו גרשום

לאיתויי שבחא דממילא. דלא תימא בשבח שהשביחו יתומים לא שקלי אלא אפי׳ בשבחא דממילא לא שקלי: כגון חפורה. חזיו כלומר אם היתה התבואה חזיו כשמת ובשעת חלוקה הוי שובלי: או שלפופי. הניח תמרים קטנים ונעשו תמרי רבדבי קודם חלוקה לא שקלי: לאיתויי נכסי דאבא. דלא תימא בנכסי דאחוה דאבוה לא שקיל פי שנים משום דהנהו הוו ראוי ולא מוחזק דאביו לא היה יודע שימות אחיו בלא זרע ולא היה דעתו כלל על ירושתו אבל בנכסי דאבי אביו שאביו היה דעתו עליהן לירושי אימא אע״ג דמת הוא קמי אביו כמוחזק הוו קא״ל דלא: ואלו שאין חוזרין ביובל. אע״ג דכתב בכתר ויצא ביובל ושב לאחוזתו הבכורה והירוש כו׳. ירושת הבעל דאורייתא כדדרשינן ונתתם את נחלתו שארו לו שארו זו אשתו: בכור קרייה רחמנא. וכתיב ביה לחת: תשובו איש יכול למימר שובו מדקאמר תשובו לרבות המתנה: והני כולהו. דמתני׳ דאין חוזרין משום דירושה נינהו: לחת לו פי שנים. מפשוט היינו מקיש [חלק בכור לחלק פשוט]: בכור קרייה רחמנא וכבר הוקש חלק בכור לפשוט: ירושת הבעל דרבנן. ולא הרי ירושה גמורה וחזרה: לקוחות הן. דלא אמרינן יש ברירה שכל אחד יורש חלקו מן התורה אלא אין ברירה והרי הן כלקוחות ומחזירין זה לזה ביובל וכשמחזירין אין מתבטל חלק הבכורה אלא כשחוזרין וחולקין אחר היובל נוטל הבכור חלק בכורתו כבתחילה: מתקיף לה רב ששת מכלל. כיון דאוקמת הא אלו שאינן חוזרין אין חוזרין לבטלה מכלל דר׳ אלעזר דפליג עליה דאמר כולן חוזרין חוזרין לבטלה קאמר ואמאי יפסיד חלק בכורתו אלא ש״מ ליתיה להאי תירוץ דר׳ אלעזר וקשיא דרב אסי: טובה חכמה. דשפיר אתקיף: ואכתי אמאי אתקיף עלה ולא שמיע להו לרב ששת ולרמי בר חמא הא דכי אתא רבין וכו׳. דר׳ אלעזר במתניתין חוזרין לבטלה קאמר ותנא קמא ור׳ מאיר אין חוזרין לבטלה קאמר ולא קשיא לרב אסי: וינבה להן קצת מן הדמים. מן הפדיון: דמים מאי עבידתייהו. אמאי יהבי ליה בני משפחה כלום דמים כיון דאינו יורש מן התורה: וכיון דיורש מדאורייתא אמאי מנכה להן משום דנקבר אשתו שנקברת שם שהוא חייב בקבורתה:

הדרן עלך יש בכור לנחלה

שיטה מקובצת

ס] והוו שבלי: **ע]** תי׳ אף נמחק: **ג]** והני דירושה ירושה: **ד]** קרי רמי בר חמא: **ה]** לה דכי אתא רבין אמר ר׳ אלעזר משום ר״א: **ו]** ה״א כי אין: **ז]** דכמוחזק דמי: **ח]** שנפלו להו נכסי אחי אביהם שהיו. ס״א שלא היו לו בנים בשעת מיתת אביהן ואין ראוי אלא מספקא שמא לא יהיה לו זרע: **ט]** מקיש שני חלקים: **י]** טעם האמורא עם נחלת המשנה שהיה: **יא]** דהא מיהא חייב: **יב]** ארוא ושבחא הא כו׳ הך דיתומים אומרים: **יג]** אביהם נמי הא לא כו׳ שנוייא מההיא סוגיא: **יד]** ורבנן בפ׳ יש נוחלין גבי: **טו]** התם דבחפורה: **טז]** קאמר נמי לחשיבותא: **יח]** שקשה דרבי אסי אדרבי אסי: **יט]** תי׳ לך נמחק: **יט]** סברי דאע״ג: **כ]** אומרים זהו חלקו: **כא]** דאין חזורים מטעם דפרישנא א״נ: **כב]** יוחנן דרבי יוחנן סבר דמההיא לא ילפינן דגזירת הכתוב היתה ושאר אמוראי סברי דמהתם ילפי בכל חלוקת ירושה: **כג]** ואיכא כמה אמוראי: **כד]** ליה ברירה בעלמא: **כה]** שנויות בברייתות הס״ד: **כו]** קברו ודרך קברו וכן:

מסורת
הש״ס

גמ׳ **ב]** ס״ב קנט. **ג]**[כתובות פד.] **ד]**[ערכין לג:] **ה]**[כתובות פג: פד.] **ו]** ס״ק סט: פיסה לו. גיטין כה. ולפ מת. לקמן ח. **ז]** ס״ל ליה **ח]**[כתובות פד.] **ט]** ס״ב ק: כתובות פד. **רש״י י]** לאחר ל״ק **יא]** ג׳ ל״ק לתוספ׳ הס״ד ומה״ד בכור קרייה רחמנא ליכם הס״ד **תוס׳ יב]** ס״ק כלאחר ס״ק **יג]** ס״ק כלכולה ל״ק **יד]** ובגיטין מת.] **טו]** ס״ק לחלוי רס״ק **טז]**[מתניתין]

הגהות הב״ח

(ב) גמ׳ דממילא בגון תפוחים:
(ג) שם במשנה אלו שאינן בל״ל ואות ו׳ נמחק:
(ד) שם אומר היוסק בל״ל ומיהא לפ נמחק:
(ה) שם וינכה לחם מן הדמים:
(ו) גמ׳ והני דירושה:
(ז) רש״י ד״ה לו שלפופי וכו׳ ס״ע כי לין:
(ח) ד״ה נכסי וכו׳ וסל״ע דכמוחזק דמו קמ״ל:
(ט) ד״ה והמייבם וכו׳ ומיהו ממזיר לשאר אחיו ביובל:
(י) ד״ה טובה כו׳ הפ דרבין לפ סוס:
(יא) תוס׳ ד״ה לאיתויי וכו׳ דפליגי ר׳ ורבנן בפ׳ יש נוחלין דף קכד נמי כגון וכו׳ ומסיק התם דבחפורה:

תורה אור

גמ׳ א] כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׁנוֹאָה יַכִּיר לָתֶת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנִי לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה:
(דברים כא, יז)

ב] וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְקָרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֶיהָ יוֹבֵל הִוא תִּהְיֶה לָכֶם וְשַׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשׁוּבוּ:
(ויקרא כה, י)

ג] טוֹבָה חָכְמָה עִם נַחֲלָה וְיֹתֵר לְרֹאֵי הַשָּׁמֶשׁ:
(קהלת ז, יא)

לאיתויי שבחא דממילא (ט) חפורה (י) והוו שובלי שלפופי והוו תמרי: ולא בראוי כבמוחזק: לאיתויי נכסי דאבי אבא. **מתני׳** (כ) (י) ואלו שאין חוזרין ביובל א הבכורה ב והיורש את אשתו ג והמייבם את אשת אחיו והמתנה דברי ר״מ וחכמים אומרים ד המתנה כמכר רבי אלעזר אומר כולם חוזרין ביובל ה רבי יוחנן בן ברוקה אומר (ג) (אף) היורש את אשתו יחזיר לבני משפחה וינכה (ז) מהן את הדמים: **גמ׳** מאי טעמא דרבי מאיר מכר הוא דאמר רחמנא ליהדר ביובל מתנה וירושה לא והני (ה) (ג) מירושה ירושה דמתנה מתנה בכור א לחת לו פי שנים מתנה קרייה רחמנא: והיורש את אשתו: ג ירושת הבעל דאורייתא: והמייבם את אשת אחיו: בכור קרייה רחמנא: וחכמים אומרים מתנה כמכר: מאי טעמייהו דרבנן ב תשובו ד לרבות את המתנה והני כולהו ירושה נינהו בכור אמר קרא לחת לו פי שנים מקיש חלק בכורה לחלק פשוט מה חלק פשוט ירושה אף חלק בכורה ירושה: רבי אלעזר אומר כולם חוזרים ביובל: סבר לה כרבנן דאמרי תשובו לרבות את המתנה והני כולהו מתנה נינהו בכור לחת לו פי שנים מתנה קרייה רחמנא והיורש את אשתו ה ירושת הבעל דרבנן והמייבם את אשת אחיו בכור קרייה רחמנא ו אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן ז האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל מותיב רב הושעיא ואלו שאין חוזרין ביובל הבכורה אמר ליה ר׳ אלעזר מאי אין חוזרין ח אין חוזרין לבטלה מתקיף לה רב ששת מכלל דמאן דאמר חוזרין חוזרין לבטלה קאמר קרי ט] רב חמא עליה דרב ששת י טובה חכמה עם נחלה ולא שמיע ליה (להו) הא דכי אתי רבין אמר רבי יוחנן ואמרי לה כ] ר׳ אלעזר אמר משום רבי אלעזר בן שמוע מאי חוזרין חוזרין לבטלה: ר״י בן ברוקה אומר (אף) היורש את אשתו יחזיר לבני וכו׳: ל מאי קסבר אי קסבר ירושת הבעל דאורייתא אמאי יחזיר לבני משפחה ואי קסבר ירושת הבעל דרבנן דמים מאי עבידתייהו לעולם קסבר ירושת הבעל דאוריית׳ והכא במאי עסקינן כגון ש שהורישתו אשתו בית הקברות ומשום פגם משפחה אמור רבנן לשקול דמי וליהדר וכדתניא ע המוכר ק קברו ודרך קברו מקום מעמדו ובית הספדו באים בני משפחה וקוברים אותו בעל כרחו משום פגם משפחה ומאי ינכה להם מן הדמים דמי קבר אשתו:

הדרן עלך יש בכור

שבחא דממילא. שלא טרח בה לחזק: **כגון חפורה והוו שובלי.** שהיתה התבואה שמת בשעת מיתתו ועכשיו נעשו שבלים: **או שלפופי והוו תמרי.** שמדר ועכשיו נעשו תמרים גדולים וקמ״ל לחלקי׳ דהאי שבחא לא שקיל כבור אלא מלא מן החתין ושמין מה היו שוין בשעת מיתה והאי ובהכי דמי׳ שקיל פי שנים לחלי מריעא ה״ק לא שקיל אלא מלא מן החתין ושמין מה היו שוין בשעת מיתה והאי שבחא דממילא הוא דלא שקיל אלא מלא מן החתין ושמין מה היו שוין בשעת מיתה: **לאיתויי שבחא דממילא חפורה והוו שובלי כו׳.** כדרבן לחזק מתני׳ דלפלוגי׳ דרבי ורבנן (י) (יד) וגבי בכור מם טומל בשבח שבשדה שנתן לו אחיו ומסיק התם טו] ובחפורה והוי שובלי שלפופי והוו תמרי פליגי והתם נמי קאמר רבא למאן דאמר בכור לתת לו פי שנים מתנה קרייה רחמנא: לאיתויי נכסי דאבי אבא. מם היה לחי לחיסה מי בשעת מיתת לחיסה והיו נוכסים רוחן ליפול להם כשיעות מע״ג דוולחי עתידים ליפול להם ואפי׳ יש לו בן טו] לאחר טומל מלו חלק לחיסה וסל״ע (ו) ז] כמוחזק דמו וקמ״ל סיפא לחי מריעא ה״ק לחי דקתני ריפא לחן הבכור טומל בו כגון שנפלו ח] לו נכסי לחי לחיסה היה לו בנים בשעת מיתת לחיסה של מלו ומתו בניו ואח״כ מת הוא לנוכסים הללו לא היו לחוין להם בשעת מיתת לחיסה של מלא מסקנ׳: **מתני׳** והמייבם את אשת אחיו. ומומל מלק לחיו יבוסה גמולה היא ואינו ממזיר (ח) ביובל: **מתנה כמכר.** ויולפה ביובל: **היורש את אשתו.** יחזיר קרקעות לבני משפחתה בדמים ויכנה להם מן הדמים גמ׳ ובמ׳ מפרש לה: **גמ׳ ירושת הבעל דאורייתא.** למאן הקרוב אלין ממשפחתו וירם לותה מכאן שהבעל יורש את מלמו בים טומלין (ב״ב קיח:): **תשובו.** יים לל למוחזקו קרא יתירא הוא להא כגר נאמר (ויקרא כה:) ו] ושבתם איש אל מחוזתו והלכך לרבות את המתנה: **והנך אחרינו.** למתני׳ לחכי מודו רבנן לחיסה מוחזק לכולהו יבוסה ניתנה: **פי שנים.** מקיש ט] מלקיו זה לזה למה מלק פשיטותו הוי יבוסה כלחמיד ביוס הממילו מת בניו: **אף חלק בכורתו ירושה.** ויבוסת הבעל יא)לחולייתא ויבם בכור קרייה רחמנא: **ומחזירין זה לזה.** ומוחזין ומולקין: **אין חוזרין לבטלה.** שיהא מחבד בכולתו מבל מוחזין ומולקין ומוטל פי שניס בבתחלה: **מכלל דר׳ אלעזר דאמר חוזרין לבטלה קאמר.** בתמיה: **טובה חכמה עם נחלה.** טוב טעם י] מבמת מריפות החמורה עם נחלת הבריימות שהיה לב שמת בעל בריימות לחי הוה שמיע ליה לב שמת הת (ט) לרבים לת הוה פריך מידי: **מקום מעמדו.** שטוחין מעמדות שבעה למת: **בעל כרחו.** שלא לוקח: **דמי קבר אשתו.** יא] להוא מייב בקבורתה בלחמר בתוספ׳ (דף מז:):

הדרן עלך יש בכור

דיבמות (דף כד:) למקיש גבי יבם שלא בכור לקרייה רחמנא למי הלבתא לגרישותא לליגו טוטל בלחוי בבמוחזק אמאי לא לחמר טו] לתיבוחא לליגו מוחזק ביובל יג)בבכורה וי״ל משום לליבא ר׳ אלעזר לפליג הבא ולחמר כולן מוחזין ביובל: **אמר רבי אסי אמר ר׳ יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן.** ומה שבתה יא] מלל׳ מסי לרים פירקין (מת.) לחמר מתלה יוחנן ומה שמקשה ר״ת ליתך מליגיו ילינו ולרגליגו בבית המדרש דקי״ל בבבי יוחנן ללקוחות הן ובבים לקים לקיבן פירות לאו בקיבן הגוף ול״ל לא מבתת יא] לך למייתי ביבוחים מלא מל מל בר מל עד יהושע בן נון בבל פירקתי בפ׳ המוכר (ב״ק פח: ד״ה הבי) יב)(ובפ׳ בית כור) (קו) ויש לפרש לתע״ג לתיבי יוחנן ה האחין שחלקו לקוחות הן ובבל לתיבי יוחנן זה לזה ביובל מותיב רב הושעיא ואלו שאין חוזרין ביובל הבכורה אמר ליה ר׳ אלעזר מאי אין חוזרין ו אין חוזרין לבטלה מתקיף לה רב ששת מכלל דמאן דאמר חוזרין חוזרין לבטלה קאמר קרי ז] רב חמא עליה דרב ששת ח טובה חכמה עם נחלה ולא שמיע ט](להו) הא דכי אתי רבין אמר רבי יוחנן ואמרי לה י] ר׳ אלעזר אמר משום רבי אלעזר בן שמוע מאי חוזרין חוזרין לבטלה: ר״י בן ברוקה אומר (אף) היורש את אשתו יחזיר לבני וכו׳: כ מאי קסבר אי קסבר ירושת הבעל דאורייתא אמאי יחזיר לבני משפחה ואי קסבר ירושת הבעל דרבנן דמים מאי עבידתייהו לעולם קסבר ירושת הבעל דאוריית׳ והכא במאי עסקינן כגון ל שהורישתו אשתו בית הקברות ומשום פגם משפחה אמור רבנן לשקול דמי וליהדר וכדתניא מ המוכר נ קברו ודרך קברו מקום מעמדו ובית הספדו באים בני משפחה וקוברים אותו בעל כרחו משום פגם משפחה ומאי ינכה להם מן הדמים דמי קבר אשתו:

הדרן עלך יש בכור

לפרין הכא לר מוסעית על רבי יוחנן ממתניתין דלקתני ומלו שאין מוחזין ביובל הכבורה ומיבא נג] ממולתי לחיה להו לקומות הן ואין בריבה ולא פריך עלייהו מלא דווקא על רבי יוחנן משום לחמר מוחזין ומ״ת מתי קשה לרבי יוחנן הא רבי מתיר קתני לה למתני׳ לחיה ליה בריבה היבא נד] למבדר הספק ע״פ מנהו לנמת ליה בעלמא שים לחלק כלפרקי׳ לעיל (דף מת. ד״ה לכולי): **קרי רב חמא עליה דרב ששת טובה חכמה עם נחלה.** לב שמת בעל בריימות הוה כלחמר בפ׳ הלר (עירובין דף סז.) לרב מסלה מרחצן שפותיה נה)(מתניתין) לרב שמת ולה״ק טובה מכמה מימרא לרבין ע״ר יוחנן עם נחלה קבלות הרבה שהיו לו שניות נו] **באין בני המשפחה וקוברין אותו בעל כרחו משום פגם משפחה.** בפרק גמר הדין (סנהדרין דף מו: ושם) מבעית לן קבורה משום בזיונא מו משום בפרה נפקא מינה לחמר לף מקברויה לתי משום בזיונא לאו בל במיניה ולימא למיפשט מידי מהכא לף לחמר הכא לף ליקברוהו בלל לף זוזי מנהו למקו בקברו נו] ולרבו וכן מההיא דבמובות (דף מת.) נמי ליבא למיפשט מינה דלחמר מל מקברוהו מנכסיו אין שומעין לו דבעי הוא ליקברוהו לף מתכוין להפיל עלמו על הליבור ולהעשיר לת בניו: **הדרן עלך יש בכור**

הוקדש לעילוי נשמת מרת **דואלט נג׳אתי** ע״ה בת **במון ורבי** ז״ל נלב״ע ה׳ סיון תשע״א